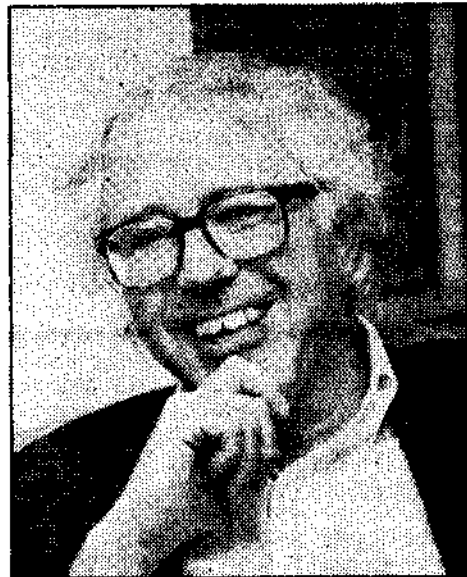

הסוציאליסט הראשון

27 פבר' 1990

מאת יוסי מלמן

אם ייבחר ברנרד סנדרס ממדינת ורמונט לקונגרס, יהיה לא רק הסוציאליסט הראשון בבית הנבחרים של ארה"ב זה כ-50 שנה, אלא אף יקים מפלגה לאומית שלישית, לצד הדמוקרטים והרפובליקאים

סנדרס. קרוב לעשיית היסטוריה תצלום: מ' סטיוארט

ביקר בישראל כאורה השומרה הצעיר והתארח ומדמה בקיבוץ שער העמקים. אבל בשבוע האחרון, הימים היו ימיהם נשכחו מלבו ישראל, הציונות והיהדות. היום הוא יומה של ילדי הפרחים, מלחמת וייטנם ותנועת המחאה. סנדרס גרשם ללימודים במחלקה למדעי המדינה באוניברסיטת שיקגו. "האוניברסיטה עצמה הייתה שמרנית, אך קהילת הסטודנטים נורעה בפעילותה הרדיקלית והיא עיצבה את השקפתי הפוליטית והידידה את הכרתי הסוציאליסטית. שם הצטרפתי לארגון כשם 'האחדות ההופשי', שפעל נגד מלחמת וייטנם והמסדר". כשגוועה תנועת המחאה, עבר ברנרד סנדרס להתגורר במדינת ורמונט שבצפון-מזרח ארצות הברית. המדינה היפהפיה הזאת, הטובלת בידק גופו וחורדיים מושלגים בחורף, מצטיינת בכמה נתונים סטטיסטיים מעניינים.

אוכלוסייתה היא אחת הקטנות בין מדינות ארה"ב - כחצי מיליון בלבד, המעניקים לה רק מושב אחד בקונגרס בראשינגטון. בימי הליברלים של רוזוולט, הייתה ורמונט היחידה בבחירות 1936 שהצביעה נגד הנשיא. מאז נודעה כמעוז הרפובליקאים השמרנית, אם כי אין זו שמרנות של בעלי עסקים גדולים, אלא של חוואים קטנים. ובכל זאת, משכה אליה ורמונט בסוף שנות ה-60 את פליטי תנועת המחאה. "לא רציתי לחזור ולחיות בג'ונגל העירוני של ניו יורק ולכן החלטתי להתישב בוורמונט. האנשים כאן קרובים יותר לטבע ולמרות שמרנותם, הם די סובלניים", הדגיש סנדרס.

הסובלנות הזאת איפשרה לו להמשיך בעיסוקיו הפוליטיים (למחיתו עבד כעיתונאי לעת מצוא וכנגר) ולהיבחר ב-1980 לראשות עיריית ברלינגטון, עיר של כ-40 אלף תושב, הגדולה בערי המדינה.

סנדרס התמודד כמועמד עצמאי והביס את המועמדים של שתי המפלגות הגדולות. הוא גא למדי בתוארו המיוחד: ראש העירייה הסוציאליסט היחיד בארצות הברית. הוא המשיך בפעילותו הפוליטית הרדיקלית. גינה את מדיניות רייגן באמריקה הלטינית ובניקרגואה. הוא יצא לביקור שם וכשבו כונה "סנדריסטה", על משקל סנדריסטה, כשם תנועת השלטון בניקרגואה.

"כיהודי, אני בוש למדי במעורבות ישראל ביבשת. זה מכין שדווקא ישראל מוכרת נשק לגרועים שבממשלים באמריקה המרכזית והדרומית. מדוע אתם צריכים להיות

ברלינגטון. מדינת ורמונט יסימת הבחירות של ברנרד סנדרס "לעשות היסטוריה בוורמונט", נשמעה יומינית למדי. אבל לפני יותר משנה, בנובמבר 1988, הוא כמעט עשה זאת. הוא התמודד אז בבחירות לקונגרס בוואשינגטון, על המושב היחיד שיש למדינה זו מול שני המועמדים של המפלגה הדמוקרטית והרפובליקאית, וכמעט יכול להם.

סנדרס וכה ב-38% מכלל הקולות - גבר כרוכ מחוץ על המועמד הדמוקרטי ופיגר רק ב-3% אחר המועמד הרפובליקאי, פיטר סמית, שזכה במושב של מדינת ורמונט. אילו נבחר ברנרד סנדרס, היה נעשה הכרזת הקונגרס הסוציאליסטי הראשון זה כ-50 שנים.

"אני סוציאליסט וגא ככר", אמר לי ברנרד סנדרס. ואל תקל בעיניכם הכרזה כזאת במדינה, שבה יש לתיבה "סוציאליזם" הקשר שלילי ביותר. הסוציאליסט הראשון שנבחר לקונגרס האמריקאי החרם עליי עמיתיו ולא הורשה לתפוס את מושבו. זה היה בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה. אחר כך, לפני מלחמת העולם השנייה, נבחר לקונגרס, מטעם רוכע ברקלין בניו יורק, עוד סוציאליסט, ויט מרק אנטוניו. נציג מפלגת העבודה האמריקאית. קבוצה זו התפלגה מהמפלגה הקומוניסטית והוצאה מחוץ לחוק בימי ציד המכשפות של הסנאט ג'וזף מקארתי ועוזריו (כניהם ריצ'רד ניקסון הצעיר) בוועדת החקירה המיוחדת של הסנאט, בסוף שנות ה-40 ואישית שנות ה-50.

אבל ההפסד בבחירות לקונגרס לא ריפה כלל את רחו של ברנרד סנדרס. אדרבה, הוא מעודד אותו ואת תומכיו, כי לאחר שכמעט הצליחו לפני כשנה, עתה יש ביכולתם לשבור את המבנה הקשיח של המערכת הפוליטית האמריקאית: אם ייבחר סנדרס, יהיה לא רק הסוציאליסט הראשון בבית הנבחרים זה כ-50 שנה, אלא אף יקים מפלגה לאומית שלישית לבד מהדמוקרטים והרפובליקאים. "יש לכך סיכויים לא מעטים", סבור נועם הומסקי, בלשן נודע מהמכון הטכנולוגי של מסצ'וסטס (אס-איי-טי) ופעיל מוכר בחוגי השמאל. "עוצמת המערכה של סנדרס מרגימה לדעתי את העובדה שלמות מראית העין השמרנית בימי הנשיאות של רונלד רייגן, הציבור צמא לליברליזם מחדש נוסח הניר 22. רחוקות מלפני המישים שנים", מרגיש הומסקי, הידוע גם כנסייתו האנטי-ציונית. סנדרס שותף לרבות מהערכותיו של הומסקי, וכמוהו גם הוא יהודי, אבל הוא אינו רואה עצמו אנטי-ציוני.

"הרוי של ברנרד סנדרס, בן 48, היגרו לאמריקה מפולין ומוסיה כעת מלחמת העולם הראשונה. הוא התחנך לדבריו 'בסביבה יהודית בברוקלין, ניו יורק, שבה השואה ומדינת ישראל היו תמיד חשובים'. ב-1963

קבוצות ליברליות, סוציאלידמוקרטיות, שמאלניות ושוחרז איכות הסביבה. "מטרת היא להתמסר להקמת מפלגה שלישית", הוא מסביר. ויש לה סיכויים?

כן, בהחלט, וראי שהסיכויים שלנו בוורמונט טובים ואני מאמין שכך גם ברמה הלאומית. אתה רואה את התמונה? זה יוג'ין רבס. הוא היה מהפכן סוציאליסטי שרק ב-1920 לנשיאות וזכה ב-7%. אני זכיתי ב-38%. וראי איפוא שיש סיכויים. בייחוד אם מביאים בחשבון את הנתונים.

מה הם?

אחוז אחד מכלל האוכלוסייה במדינה שולט על מחצית העושר. בשעה שיש לנו גידול אדיר במספר המיליארדים, מגיע מספר הסרייהבית הלנים ברחובות לשלושה מיליונים. 20% מכלל התושבים הם אנאלפביתים תפקודיים. אולי הם יודעים קרוא וכתוב אך אינם מבינים מה הם קוראים. ארצות הברית היא אחת משתי המדינות היחידות מקרב האומות המתועשות שאינה מבטיחה טיפול רפואי - גם אם לא חינם - לכל תושביה. הצורך במפלגה שלישית שתייצג את ענייני העניים, המיעוטים, ההוואים הקטנים, הקשישים ואנשי איכות הסביבה והעובדים, גובר מיום ליום.

במדינה בארצות הברית, הפגנו והמליצות שלך נשמעים כחלום בהקיץ.

נכון. אינני מתבייש להצהיר שאני סוציאליסט. ובמדינה שהכל בה שמרני - המפלגות, האוניברסיטות והתקשורת - זה נשמע מוזר.

אם כן, כיצד תצליח במשימה בלתי אפשרית זו?

מדובר במאבק ממושך. לטווח ארוך, צריך לשנות את מבנה התקשורת שלנו. תקשורת ההמונים נשלטת בידי חברות ענק, המעוניינות רק ברווחים, ומרדדת את ההווה הפוליטית. כשכל מסעי הבחירות נארגים סביב 30 שניות של פרסומת בטלוויזיה ומתמקדים ביופיו של המועמד, ברור כי אי אפשר לנהל ויכוח פוליטי על הנושאים הרציניים. התוצאה היא ששיעור ההשתתפות בבחירות בארצות הברית הוא אחד הנמוכים ביותר בעולם - פחות מ-50% משתתפים בבחירות לנשיאות.

ובבטוח הקציר?

בטוח הקציר, אנו - נציגי הקואליציה הפרוגרסיבית - מנהלים שיחות עם נציגים של השמאל, הליברלים והפרוגרסיביות במפלגה הדמוקרטית. מדובר בעיקר בקבוצה שמכונה ג'סי ג'קסון, הידועה בשם "קואליציה הקשת בענן". וגם אם ג'סי ג'קסון לא יעזוב את המפלגה הדמוקרטית, אני מאמין שרבים מתומכיו יזווכו לדעת שמפלגתם היא רק בואה ערובה מהשעממת של המפלגה הרפובליקאית, ויצטרפו אלינו. אנו מאמינים שהניסיון שצברנו בוורמונט יאפשר לנו לשבור, ולו לחלק, את המונופול הפוליטי של שתי המפלגות הישנות.

שכירי החרב של הממשל האמריקאי הייתי רוצה לראות גם את ארצות הברית לחצת יותר על ישראל להתפטר בעניין פלשתינאי.

אבל סנדרס היה מפוכח ריו להבין שאינו יכול לנצל את כיסאו ולעשותו רק לכימה פוליטית. כראש עירייה חובתו לדאוג בראש וראשונה לרווחת תושבי עירו ולשיפור השירותים. והוא עשה זאת בצורה מרשימה כל כך שהם חזרו ובוחרו בו עוד שלוש פעמים. השבועון "יר" אס ניו אנד וורלד ריפורט" בחר בו בסוף 1987 כאחד מעשרים ראשי העיריות הטובים ביותר בארה"ב. אבל במרס 1989, לאחר שמונה שנים כראש עירייה ולאחר ההפסד בבחירות לקונגרס, פרש סנדרס מראשות העירייה והעבירה לידי אחד מעמיתיו בארגון הפוליטי שהקים, "הקואליציה הפרוגרסיבית". זה ארגון גג של